

Munkatársak: Nagy Erzsébet, Gábor Olivér régészek, Krasznai Péter ásatási technikus, Tari Józsefné gyűjteménykezelő.

KÁRPÁTI GÁBOR

264. Szakály, Tárkány, Tárkánymajor-dűlő

(Tolna megye) Kö

1963-ban Torma István, néhány éve pedig Miklós Zsuzsa azonosította a középkori templomhelyet, amelyet a majortól D-re fekvő háromszögelési ponttól D-re kb. 50 m-re, környezetéből kb. 0,5 m-re kiemelkedő dombocskán ismét lokalizáltam. Helyét rengeteg téglá- és habarcsörmelék jelöli kb. 20×15 m-es területen, tőle K-re és D-re kb. 30 m sugarú körben sűrűn található embercsont is. A templomhelytől D-re csupán a Kaposra lejtő domb tetején, az erdő mellett találtam néhány szürke foltban középkori kerámiát.

K. NÉMETH ANDRÁS

265. Szántód, rév

(Somogy megye) Ú, I

2002. szeptember 23. és 26. között víz alatti régészeti felderítés során elkészítettük a korábbi helyszíni szemlén a révtől Ny-ra észlelt kőmóló alaprajzát. A több, mint 200 m hosszú móló bazaltból épült. A kövek átlagos átmérője 15–20 cm, külső vége félköríves záródású, nagy (50–60 cm átmérőjű) bazalt kövekből készült. Keltező tárgy nem került elő. A helyiek elmondása szerint a II. világháború idején már romokban volt, a területről követ hordtak el hajóval.

Az előző jelenségtől K-re, a mai rév mólójának Ny-i oldalán légi felvételen foltok látszódnak. Helyi forrásaink szerint ebben a térségben kőszállító hajó(k) süllyedtek el. Logikusnak tűnt a sötét foltokat a hajórakomány halmának megfeleltetni. A helyszínen két kőhalmot találtunk. A felderítés és a térképezés során kiderült, hogy a két halom ugyanabba a tengelybe esik. A belsőt 15–20 cm átmérőjű bazaltból, a külsőt 50–70 cm-es bazaltkövekből építették. Az összesített alaprajzon a két kőhalom egy a már dokumentált mólóval azonos jelenséget rajzolt ki. A bazaltmólók ugyanannak a kikötőnek a részei voltak. A keltezést a K-i móló végében talált cölöp dendrokronológiai vizsgálata adta: az utolsó évgyűrű 1883-ban keletkezett (dr. Grynaeus András vizsgálata).

A révtől K-re hajósok és halászok beszámolnak (elsősorban Vörös Géza és Csíki Sándor gyűjtötte össze a helyi adatokat) egy Római út és egy Cifra híd nevű jelenségről. Az utóbbi faszerkezetű révátkelőhely volt, amely a századelőn még felismerhető volt, az utóbbi pedig kő, vagy kő-fa konstrukció lehetett. A helyszínen egy kőszórást és egy 2 m hosszú, jól faragott cölöpöt találtunk, melynek egyik vége csapnak volt kiképezve. Kezdetben úgy gondoltuk, hogy ezek a két említett átkelőhely maradványai. A dendrokronológiai vizsgálat azonban Kr. e. 181-re datálta az utolsó évgyűrűt. A kőszórás

sem adott ki értelmezhető körvonalat. A lelőhely sekély (kb. 50 cm) vízben található több hektáros plató közepén van. A fentiek alapján lehetséges, hogy nem révátkelőt találtunk, hanem egy víz alá került településnyomot, (ezt erősíti meg a Tihany melletti Bozsai-öbölben talált víz alá került bronzkori település is). A kérdés eldöntése további víz alatti kutatást igényel.

Munkatársak: Gaál Attila, Jakucs Gábor, Virágos Gábor, Grynaeus András régészek, Stibrányi Máté régész-hallgató, Győri Búvár SE, PELSO Balatonkutató Egyesület.

TÓTH JÁNOS ATTILA

266. Százhalombatta, Földvár

(MRT 7. k. 27/2 lh.)

(Pest megye) B

2002. július 31. és szeptember 10. között folytattuk az 1998-ban megkezdett, mintegy 6 m vastag rétegsorral rendelkező bronzkori tell telep további feltárását a 20×20 m-es szelvényünkben. (Az ásatás módszertanáról szóló tanulmányt lásd a 131. oldalon!)

A szelvény É-i oldalán található átégett omladék bontását folytattuk K-i illetve D-i irányban. Kiderült, hogy a tavaly megfogott részlet tulajdonképpen a 18 m hosszú és 6–7 m széles omladéknak csak egy töredéke volt csupán. A valószínűleg többszortatú ház így a szelvény közepén átlós irányban helyezkedik el. A feltöltés egyenetlensége miatt az összefüggő omladékon helyenként 10–14 cm, máshol viszont 45–60 cm vastag a rátöltés. Maga az omladék, az alatta lévő és közvetlen az omladékból induló nagy gödrök miatt is, teljesen egyenetlen és néhol 20–30 cm-es felszíni hullámzás tapasztalható. Az omladékon felhalmozott rétegek egyenetlensége miatt a leégett ház Ny-i oldalát nem tudtuk még kibontani, mert azon a feltöltés 50–60 cm vastag. A szelvény K-i oldalán a ház széléhez igazítva tovább mélyítettük a szelvényt, az utca szintjét keresve. A szelvényfal DK-i részében a tavaly megtalált kitapasztott, de át nem égett kemence alatt megtaláltuk annak egy korábbi átégett fázisát. Ettől D-re kevert anyagú vastag feltöltési réteget találtunk, melyben közvetlen a ház D-i része feletti részben egy csecsemőcsontváz feküdt. A közvetlen mellette lévő föld elszíneződése szerves anyagra utal, valószínűleg begöngyölték a holttestet.

A szelvény Ny-i felében elkezdtük bontani a határozatlan körvonalú és egyenetlen agyagos réteget. Két újabb gödröt sikerült ezen a részen megfogni és kibontani. Az É-i gödör alján vastag feketés égetésnyomokat találtunk, jó néhány kerámia- és csonttöredék kíséretében. A D-i gödör sekélyebb, és jellegtelen anyaggal egyenletes feltöltést mutatott.

Biztonsággal mondhatjuk, hogy a 2002. évi szezonban a szelvényből minden késő bronzkori objektumot sikerült kibontanunk, s mostanra már „tiszta” középső bronzkori rétegekben és jelenségekben dolgozunk.

Konzulens: Szabó Miklós, munkatárs: Vicze Magdolna.

Az ásatáson részt vettek Berzsenyi Brigitta, Kreiter Attila, Judith Rasson (USA), Joanna Sofaer Derevenski (UK), Guba Szilvia, Claes Uhnér (Svédország) régészek, Fűköh Dániel, Knipi István, Nagy Márta, Nyíri Borbála, Jeney Rita, Mészáros Krisztina, Békési László, Kovács Gabriella egyetemi hallgatók, valamint a Southampton University 9, a Göteborg University 8, a Cambridge University 6 egyetemi hallgatója.

Az ásatást meglátogatta: Kristian Kristiansen (Göteborg Univ.), Marie-Louise Sørensen (Cambridge Univ.), Charles French (Cambridge Univ.).

POROSZLAI ILDIKÓ

267. Szeged, Bajza utca 3–6.

(Csongrád megye) Á, Kö

2002. november 20-án helyszíni szemlét tartottunk a Somogyi utcában, ahol az óvoda melletti üres telken láttott, hozzávetőlegesen 3 m mélységű munkagödörről feltételeztük, hogy régészeti jelenséggel bíró réteget érintett. Középkori, illetve kora újkori leletanyagot gyűjtöttünk.

November 22-én reggel elvégeztük a profil tisztítását, majd 25-én mintát vettünk az egyes rétegekből. November 29-én az ÉNy-i sarokban dolgoztam, itt egy merőlegesen elvágott fal csonkjától D-re tisztítottam meg és dokumentáltam egy hozzávetőlegesen 2 m-es profilszakaszt.

December 4-én megkezdtek a sávalapok kiásását. A munkagödör ÉNy-i részén egy kályhaszem-depó került elő, melyből először a négyzetes szájú, majd a bögre formájúak jöttek elő, meglehetősen nagy mennyiségben. A legsűrűbben az É-i alapozás külső oldalától 3,7–4,3 m-re, a nyugatitól 1,7–2,3 m-re kerültek elő. Több égett réteget is megfigyeltem, ezek némi lejtéssel haladtak a feltételezett objektum közepe felé. A munkát a felfakadó víz miatt abba kellett hagyni. Fazekak darabjai és állatcsontok is előkerültek ugyaninnen. Az 1. objektum érdekes lelete két vörösmárványdarab.

December 6-án az 1. objektum területén sikerült az előző epicentrumtól kicsit északabbra egy kevésbé bolygatott részt találni, innen még két ép kályhaszemet, sok töredéket, és egy sgrafittó díszítésű török talpastál nagyobb darabját is begyűjtöttem. Előkerült a kályhaszemek harmadik típusa is, melyet egy vastag falú, hagyományos formájú kályhaszem reprezentált. A Ny-i sávalap gépi ásása közben az ÉNy-i saroktól 4,5 m-re a sárga altalajban barna-barnásszürke beásás vonala látszott (2. objektum), melyben Árpád-kori (feltehetően 13. századi) kerámiák, cserépüst és fazekak töredékei, valamint csont- és paticsdarabok egy téglatöredékkel együtt kerültek elő.

Munkatársak: Herendi Orsolya, Papp Róbert és Pópity Dániel.

TÖRŐCSIK ISTVÁN

268. Szeged, Kiskundorozsma, Felsőszérűskert

(Csongrád megye) Sza

2002. február 20-án bejelentést kaptunk, hogy Dorozsmától ÉNy-ra az egykori Nagy Szék-tó Ny-i partján húzódó dombháton régészeti jelenségre bukkantak.

A dombhát kb. 60 m-re D-re helyezkedik attól a helytől, ahol 1936-ban Felsőszérűskert lelőhely néven, Komáromi Gergely földjéről kút ásása közben szarmata sírok kerültek elő.¹⁴

A február 27-i helyszíni szemlén határozott, fekete betöltésű foltot figyeltünk meg, a bejárt dombháton szarmata korú cserepeket találtunk.

Március 6-án feltártuk a csaknem teljesen kirabolt sírt. Tájolása: D-É, 170–350°, hossza: 293 cm, mélysége: 85 cm (a nyeséstől).

A sírgödör feltárása közben a sír aljától kb. 50 cm-re egy fogat, 50 cm-re egy gyöngyöt a koponya mellett találtunk, továbbá több kisebb és rossz megtartású porladó csont jelezte az egykori csontváz bolygatottságát. Találtunk két további gyöngyöt is, mindkettő a sírgödör alján feküdt. A csontvázból csak a koponya maradt a sírgödörben, az is a gödör D-i végében, 50 cm-rel a gödör aljától helyezkedett el. A halott jobb oldalán egy vaskést találtunk, szintén visszadobva a sírgödörbe.

Munkatárs: Wilhelm Gábor.

SZALONTAI CSABA

269. Szeged, Roosevelt tér

(Csongrád megye) Kk, Ú

A tér ÉNy-i részén, a Móra Ferenc Múzeum előterében 2002. június 5. és augusztus 9. között szondázó régészeti feltárást végeztünk. Cél a Szegeden előkerült római leletek hitelesítése, illetve a korszakra vonatkozó újabb adatok gyűjtése volt. A munkában részt vettek a Szegedi Tudományegyetem Régészeti Tanszékének hallgatói is.

Az előzetesen kijelölt gyepfelületen 6×4 m-es szelvényt tártunk fel gépi munka nélkül. Megtaláltuk a múzeum építésének törmelékrétegét (1895) néhány műkő párkánytöredékkel, majd kitermeltük az árvíz utáni feltöltést, amely csaknem 2 m vastag volt.

A 2. szint kibontásakor a középső részen egy ÉNy-DK irányú habarcs- és téglatörmelékes réteg került elő, melyben jól látszott a 4. objektum foltja. Később kiderült, hogy ez a habarcsos törmeléklencse egy alatta lévő árok betöltésének zárórétege. A 2. és 3. szint között egy téglajárda került elő a DNy-i szelvényrészén. A 3. szintről egy beásás indult az É-i szelvényrészén, melynek sarkában egy téglából kirakott oszlophely volt. Miután a 3. szintjét az É-i és a D-i szelvényrészén is kibontottuk, megkezdtek a középső árok kiásását. Ezt kezdetben egy fal kisedési árkanak gondoltuk. Kiderült, hogy

14 NAGY ERZSÉBET: Kiskundorozsma régészeti topográfiája és településtörténete. Szeged, 1980. 41.